

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Свилен Стефанов по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по 8.2. Изобразително изкуство (плакат, графично оформление на книга, калиграфия), обявен в ДВ 65/12.08.2022 г., с единствен кандидат ас. д-р Дамян Красимиров Дамянов (Департамент Изящни изкуства, НБУ).

Представената от кандидата документация съдържа необходимата информация. Наукометричната таблица на ас. д-р Дамян Дамянов покрива всички необходими показатели за участие в конкурса. В нея много ясно са описани и синтезирани всички научни и художественотворчески постижения на кандидата.

Теоретичната част от хабилитационния труд на ас. д-р Дамян Дамянов е на тема „Визуалният превод на литературен текст. Изразни средства и изобразителен език в дизайна на корица на книга“. Четейки това, което той е нарекал „разширено резюме“, може с основание да се допусне, че този кандидат има много сериозно практическо и теоретично отношение към съотнасянето на визията и текста, към тяхното взаимодействие, смяна на местата и неочаквано морфиране.

Какво ли значи „визуален превод на литературен текст“? Вероятно бихме го приели за хитроумно заглавие с очевидна, умишлено заложена игрова метафоричност. Но колкото повече читателят напредва в текста, той все повече осъзнава точността на използваната метафора. Защото, строго погледнато, образът не може да превежда словото, както и обратното е голяма мъка (питайте изкуствоведите). Но майсторите на дизайна на корици на книги сякаш го постигат.

Подобна тематика (слово и образ) не е новост за кандидата, тъй като от години следя неговата професионална дейност, а имам и сравнително

скорошен спомен от защитата на дисертационния му труд, който беше посветен на взаимовръзките между текст и изображение в изкуството на плаката от втората половина на XX в.

Тук обаче става въпрос преди всичко за дизайн на книжно тяло (кодекс). Хабилизационният труд съдържа главите: „Първо виждаме, а после четем“, „Дрехите на книгата като исторически герой“, „Графичен синтез на литературния текст“, „Семантично представяне на съдържанието“, „Типографските решения. Буквите, които рисуват“ и „Новите дрехи на класиката“.

Интересите на кандидата са свързани преди всичко с проблемите на съвременния графичен дизайн и връзката му с тенденциите в културните тенденции в миналото и в съвременността. Той ясно указва, че разгледаните примери са почерпени от опита му и натрупванията в работата му през изминалите петнадесет години. Хабилизационният текст е ясно композиран като съдържание и наименованията на отделните глави четливо определят посоката на изследване.

В главата „Дрехите на книгата като исторически герой“ ас. д-р Дамян Дамянов изяснява някои основни исторически моменти от историята на развитието на книгата, започвайки още от появата на сгънатите коли на книгата (кодекс). И така до книгата в модерността, където бих отбелязал, че е преекспонирана ролята на съветския конструктивизъм, в смисъл, че по-ранна авангардистка типография можем да видим във футуризма в Италия още преди Първата световна война.

В частта „Графичен синтез на литературния текст“ основната теза е, че „жанрът, сюжетът и различните литературни елементи определят графичната стилистика и похвати в художественото оформление на корица, вместо едни и същи изразни средства да бъдат налагани за визуалната интерпретация на дадено литературно произведение“. Важно допълнение на автора към твърдението, че корицата на книга е художествено произведение по литературно произведение е, че корицата на книга не е, или по-скоро не бива да е илюстрация на съдържанието. Тук ас. д-р Дамян

Дамянов прави интересна диференциация между илюстрирането на книга и създаването на корица на книга.

. В следващата глава „Семантично представяне на съдържанието“ се доизяснява, че корицата не бива да разказва съдържанието, а по-скоро да го синтезира, не да обяснява текста, а по-скоро да загатва и предлага възможност за прочит от зрителя. Авторът дава примери от своята работа, както по посока на преднамерен семантичен минимализъм на образа, така и чрез натрупването и сложното комбиниране на различни образи. Той с право отбелязва, че организирането на такъв тип композиция в естетична художествена цялост е предизвикателство на няколко нива. Възможни са всякакви подходи, тъй като корицата не е декорация или украса на книжното тяло, а е художествено произведение, вдъхновено от авторовия текст и би трябвало да го облича визуално чрез употребата на подходящи изразни средства.

В главата „Буквите, които рисуват“ са систематизирани принципите на графичен синтез между буква и образ. Тук ас. д-р Дамян Дамянов разглежда не само случаите, когато буквите са единствените елементи, изграждащи графично корицата, но обръща специално внимание на примерите, когато те самите се превръщат в образ и така изпълняват както ролята си на знаци на речта, така и ролята на изображения. За своята работа в тази посока той пише: „В корица за „Метаморфозата“ използвах почти изцяло само букви. Книгата е сборник с най-добрите разкази на Франц Кафка, но в художественото решение прецених да работя с най-знаковия от тях – историята на Грегор Замза, който след неспокойна нощ се събужда и открива, че е преобразен в огромно, мятасо безпомощните си крака във въздуха насекомо. В композицията доминират двата инициални знака от името на автора – букви Ф и К. Свободното изписване на тяхната форма с мека четка и специфичните им завършеци, създават силна асоциация за формата на гърчещ се хлебарка. Останалата част от типографията е решена чрез рационален серифен шрифт, а в допълнение

за фона е използвана груба текстура на сива хартия, която пресъздава усещането за мизерия и безпомощност не само в този разказ, но и цялото творчество на големия чешки писател“. Така тук в работата на Дамян Дамянов е налице систематизиране на методите на работа с шрифта, начините на модифициране и деформация, превръщането на буквата от абстрактен знак в конкретен образ.

Ас. д-р Дамян Дамянов илюстрира своите разсъждения с конкретни примери от своята работа, които тук няма да изброявам, защото ги има във всички справки и приложения към хабилитацията, и защото са респектиращо многобройни. Но ще отбележа, че е истинско удоволствие да се разгледа приложения „Доказателствен материал“, съдържащ най-интересното от работата на кандидата в областта на дизайна на книга. В него реципиентът се натъква на сложна комбинация от интересни визуални находки и идеи и хрумвания, изградени с респектиращи изобразителни умения и типографска култура.

В заключението на своя хабилитационен труд ас. д-р Дамян Дамянов съвсем правомерно отбелязва: „Ролята на корицата на книгата се мени в нейните различни исторически етапи. Първо тя е защитник – през годините, когато книгата е най-ценното материално притежание, способно да разпалзва огън както в сърцата и умовете. После тя става свързана със съдържанието и черпи от него образи, които добавят допълнителен слой в преживяването на взаимодействието книга-читател. Корицата след това става и завоевател на читателските ненаситни умове и очи и разширява както изразните средства, от които се състои, така и нашите възприятия. В наши дни корицата на книгата е вероятно всичко това или по-скоро по малко от всичко това. А над това стои върховното предизвикателство дизайнът на книгата да дава допълнителна стойност на произведението и да не е просто опаковка, а само по себе си съдържание“.

Няма как да не се съгласим с това и в заключение, може с основание да се твърди, че тук са представени хабилитационни

трудовете, съдържащи в себе си значима фактология. Представянето на кандидата е коректно и ценно като научна интерпретация и представен художественотворчески доказателствен материал. Поради това убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на ас. д-р Дамян Дамянов академичното звание „доцент“.

проф. д. изк. Свилен Стефанов

30. 11. 2022 г.